

Խմբագրությունը բաց է ամեն օր (բացի տոն օրերից) ժամը 9-ից մինչև 2-ը: Ցայտարարություններն ընդունում են ունի լիզունբուդ: Ցայտարարությունների բաժին 2 կ., բեկլամների համար կրկնապատիկ

This image shows a blank, aged, cream-colored page, likely an endpaper or flyleaf of a book. The paper has a slightly textured appearance with some faint smudges and discoloration, characteristic of old paper. The left edge of the page shows the binding of the book.

Ստրինգերսը իւր «Լուսնոտի օրը
երեկով տեսած ցնորքները» գրքի մէջ

Ստորիդիցիբը շատ սև օրիք է տա-
նել։ Նա իւր ընտանիքի հետ թափա-
նել է Փարանսիայում, Գերմանիայում,
Հոլանդիայում և Դանիայում։ Իւր հայ-
նիկներւմ վարելը կորցրած լինելով
նա ստիպուած էր հզատ իւր «Հայ» և
«Հնկերներ» զբամանները իւր հաշուով
բաւարարակի մի գուտառացի ապարանա-
ւորի մօտ, որովհետև Ստորիդովի բոլոր
բաւարարակիները նրանց գլմ էին։ Իսկ
բոլորը դրաման — «Գարստաւերիք»,
ը ահագին աշդուկէն ունեցու Քիւր-
նուտ, ստիպուած էր այն նախ դանիս-
նու հրատարակել։ Եթէ նամակայ քայա-
նայով թիւնից յետոյ 1889 թուին նա
երազարծաւ Հունգրիա, ուր և գրեց
«Ծովափին» վէպը, որի մէջ նկու-
տարում է մի նեադրդային աշնուակա-
նի վարած կոիւնները ամբոթի և կնոջ
էմ։

կու կողմից ստորագրութիւններ է, որ տեղում է թէ կոնսիստոր և ս. սինդորը նահանջ տարի է այս տարի և բացի դրանից էլ սկսուած է երկուշաբթի օրից... վախճանում ենք, որ այս գործը տուր ու դմբոցով վերջանայ: Երկի բազմ կանոններ այդ էլ տեսնելու:

Մարտն եկաւ: Եղանակները հետզհետէ տաքանում են: Սպասում ենք գարնան կարապետ ծիծեռնակների խմբերի գալու: Բայց զիտեք, ընթերցող, մեր գարնան համբաւներն ենք ձեռք ծանօթ երգով թուշուների խումբը չէ դա այլ ծիծեռնակ է:

Այս տարի, մեր գարնան ուստող ծիծեռնակները հարեան և ներքաւ և Գեօկչայ գաւառներում վրասող աւաղակային խմբերն են լինելու երկու: Գեօկչայում քաղաքի հարկաւոր ընտանիքների աշխարհը արտասուքի կաթիլները, անցնալ տարուց աւաղակային խմբերի հասցրած բարբառոտութիւնների ու աւաղակութիւնների պատճառով, ինչ է մեր ամենօրեայ լսածն մեր և հարեան վիճակներից. գոյութիւն, մարդասպանութիւն, աւաղակութիւն և աւաղակութիւն: Վերջին օրերումս Բիւրգամիր Զայու, Մուսաբէկու և այլ զիւղերում տեղի ունեցած սպանութիւններն ու թալանները միանգամայն ահ ու սարսափ մէջ են ձգել մեր վիճակի բնակիչներին: Թէ ինչու են լինելու այս գարնան, որքան զօրազոյթութիւնների ու կանաչաւ սպիտակ լինելու, իւր ժամանակին կըզբնեն:

Բուրգ:

Ճամբար:

ԳՆՏԵՐԱՅՄ ԱՆԿՈՒՆ ԴԵՄ ՄԻՆՑԵՆԻ-ՆԱՆՏԱԳՆՆՈՒՄ

Այս խորագիրն է կրում վերջին ժամանակներս Լուսինի համալսարանի պրոֆեսոր Փոռ-դէն Հէյդէկի քաղաքաւարենական մի ընկերութեան նիստում կարդացած դատախոսութիւնը, որի բովանդակութեան հետ տեղիւրջ չենք համարում ծանօթացնել ընթերցողներին:

Միացեալ-Նահանգները հարկադրուած են միաժամանակ կռուել երկու թռուտուր իրերի դէմ աֆիոնի և ալկոլի:

Առաջինի սիրահարները գլխաւորաբար Երկնային-Պայտլութեան գաւառներն են, որոնց թիւը շատ մեծ չէ Միացեալ-Նահանգների գաղափարն քաղաքներում: Սան-Ֆրանցիսկոյում կամ այլուր կան թրքական սրճատների նման հաստատութիւններ, ուր յաճախում են չինացիները գրամով խաղալու և աֆիոն քաշելու համար: Փոխաթիւ, կամ շատ նոյաժան լինել տալիս է վրայ թիւնի տուած՝ չինացիին ամենայն ազատութեամբ ներս է քաշում փոքրիկ ծխամորճի մէջ դրուած վառուող աֆիոնի դիպակի ծուխը, որը կարճ ժամանակի ընթացքում ազդելով նրա վրայ, փոխում է բոլորովին նրա տրամադրութիւնը և ընկղմում անկիւն զաւանցանքների մէջ: Միևնոյնը պարբերաբար կրկնում է ամեն օր, և խեղճ գործուարը, միևնոյնը վայրկեան հաճոց ստանալու համար՝ այդ թռուտուր նիւթին գոհում է իւր ամբողջ առողջութիւնը:

Միացեալ-Նահանգները ժողովրդեան առաւել մեծ վտանգ է սպառնում ալկոլի գործածութիւնը, որ, զօրազոյթաբար, ամեն տեղ էլ ունի իւր բազմաթիւ սիրահարները: Երկու ամենաբարձր դատակարգից մինչև ամենախոտութիւնը: Գոհար թէ ոգիւն խմիչքների գործածութիւնն այնքան ընդարձակ ծառայ ստացած լինի և այդ մարդկային պատժի դէմ այնքան խիստ միջոցներ առնուած լինին, որքան Միացեալ-Նահանգներում: Այդ չարիքի դէմ մղուած խիւր գործառնալի կերպարանաբոլորութիւններ է ունեցել. պատահել է, որ յաղթանակ է հաղթելութեան դէմ:

բայց եղել են և դէպքեր, ուր յաղթանակ է նրանցից:

Օտարականին առաջին անգամներին այնպէս կըթուի, թէ իւր Միացեալ-Նահանգների քաղաքներում մարդիկ աւելի անտարբեր են դէպի սղելից խմիչքները, քան Եւրոպայում կամ ուրիշ տեղեր, սակայն փութաճան հետևողութիւնը կարճ ժամանակի մէջ կըցրուէ այդ հասցումը: Հիւսիսային-Ամերիկայում մարդիկ նայնքան ենթակա են այդ վտանգաւոր փորձութեան և ալկոլի գործածութիւնն այնտեղ առաւել մեծ ծառայ է ստացած, քան Եւրոպայում: Այս բընադրի զարգացմանը նպաստում են մի կարգ հանդամանքներ, որոնք, կարծես, կամաւ միտուած լինեն, յատկապէս այդ բնադրին յաղթանակիլ տալու համար:

Գրա ուսումնասիրելից մինն ևս պէտք է համարել, այն անկիւնը զաղթական հոտները, որ շարունակ Անգլիայից, Իռլանդիայից, Գերմանիայից, Միւնիխից, Վիեննայից և Եւրոպայից հարաւարտ գործաւորներ է թափում Միացեալ-Նահանգները: Գրանց մեծ մասը, անշուշտ, սիրահար են ոգիւնից ըմպելիքների: Գրանցից յետ չեն մնալ նաև եօթն միլիոնի մօտ սեփական երկու հարիւր եօթնամեայ և հինգ հազար հնգիկները, որոնք նոյնպէս ենթակա են ալկոլի հրապարակ փորձութեան:

Ուշագրութեան պէտք է առնել նաև Միացեալ-Նահանգների մեծ մասի խիստ չոր ու ցուրտ կլիման, նմանապէս և երգանակների յաճախակի փոփոխութիւնները: Միաց. Նահանգների բոլոր հիւսիսային Նահանգներում ձմեռն երկարատև ու ցուրտ է լինում: Հողի բարեբերութիւնը, գրամի առատութիւնը և արհեստների ծաղկած վիճակը նպաստում են այն բանին, որ ուխտը (օդի) ստացւում է գիւղատնտեսական արդիւնաբերութեան շատ ճիւղերից և ծախուում է ամենաաւան ցածր: Միևնոյն ժամանակը գինու և գարեջրի արդիւնաբերութիւնը զարգացած չլինելով, մրցման մէջ յաղթանակը միշտ մնում է ուխտի կողմը: Այսպէս, կլիման, աժանութիւնը, բարեբեր, սովորութիւնները. այս բոլորը նպաստում էին ալկոլի գործածութեան ընդարձակութեան, և այդ հասարակական անտը յիւստի հսկայական մեծութեան կրճատելը, եթէ նրա դէմ կռուելու համար ամենաուսումնասիրում միջոցների չլիմէին:

Ալկոլի դէմ կռուի առաջին փորձն եղել է 1808 թ., Նիւ-Եօքի Նահանգում, ուր կաղմուց ժողովների առաջին ընկերութիւնը, որը թէ է չկարողացաւ երկար շարունակութեւ: 1826 թ. բժիշկ Ուէրի ձեռնդրեցութեամբ կաղմուցաւ Բոստոնում մի ընկերութիւն, որի գործունէութիւնը զարմանալի արագութեամբ զարգացաւ: Ժողովների այդ ընկերութիւնը, ունենալով զբացի քաղաքներում իւր ճիւղերը, ետևողուն կերպով սկսեց քարոզել իւր սկզբունքները, թէ ժողովներում, թէ մամուլի մէջ և առանձին գրողներով, որից բաղկած թիւ օրինակներ ցրուած էր ժողովրդի բոլոր դասակարգերի մէջ: Այդ ջանքերը հարեցողութեան դէմ մղուած կռիւլը գրին հաստատուն հիմքերի վրայ, սակայն չաշխատելով ախար միանգամից արմատախիլ անել, որ սպառնալի ջանք կըլինէր, այլ առաջաճանապարհ, առաջին անգամ քօրագրելով միայն չափաւորութիւն: Ժողովների ընկերութեան անդամներին սկզբում թոյլատրուած էր ամեն տեսակ խմիչքի գործածութիւնը, այն պայմանով, որ չափազանցութեան հասցնէին. հետագայում սահմանուեցան աւելի ու աւելի խիստ կաշառներ, որոնք կամաց-կամաց առաջնորդում էին ցանկացուած նպատակին: Ժողովների զլլուար քարոզչիներից մէկն էր պատեր Մատէր, որին Միացեալ-Նահանգներն եկած ժամանակ

թագաւորական պատերազմի էին տալիս և քաղաքները միմեանց դէմ կռոււած էին նրան իրենց մօտ հիւր ունենալու համար: Մարդկութեան այդ բարեկարգի քաղաքները զարմանալի կերպով աղբուէին թուլակամների վրայ, բոլորովին ազատաւելով նրանց այդ թռուտաբոյ ճիւղի ճանկերից: Դրան ապացոյց ժողովների ստորագրած հետեւեալ առիւթը. «Հանդիսանալ կերպով խոտախում և հետո մնալ ոգիւնի օրհնից ըմպելիք պատրաստուող, ծախելուց և գործածելուց: Ձեռքիցս եկած ամեն մի պատուաւոր միջոցով պիտի աշխատեմ հարեցողներին ուղղութեան բերելու և խմիչքի վաճառաւորները փակելու»:

Կանայք, որ Միացեալ-Նահանգներում յայտնի են իրենց անկախ բնատրութեամբ, նոյնպէս մասնակցել են այդ մարդասիրական կռուին: Եղել են ժամանակներ, որ նրանք ամբողջ արշաւաններ են կազմակերպել գինեմոութեան գէմ, որոնք խաչակրաց արշաւանք» անունն են ստացել: Հարիւր, երկու հարիւր հօդի հաւաքուելով, կանայք զոյգ զոյգ շարուած, 141-րդ սաղմոսը բարձրաձայն երգելով, մէկ դահլիճից միւսն էին շրջում և ամեն տեղ գինեմոսներին խնդրում, որ հրաժարուեն այդ կեղտոտ առեւտրից ու յօժարակամ փակեն իրենց խանութները: Կանայց այդ խաչակրաց արշաւանները» լինելով մտքերի վաղաճողի գրգռման արդիւնք, չէին կարող երկար շարունակուել, և իրենց ժամանակին մեծամեծ օգուտներ մատակարարելով, ներկայումս տեղի են տուել առաւել գործնական հիմունք ընկերութիւններ, որոնցից մինն է «Բերտոնէական կանայց ժողովների ընկերութիւնը» 50,000 անդամով:

Հոգեւորականութիւնը, որ ամեն նոր ձեռնարկութեան մէջ պահպանողական է ու դանդաղ, Միացեալ-Նահանգների գինեմոութեան դէմ մղած կռուի մէջ են երկար ժամանակ չէզոք դիրք էր ընդունում, չկամենալով ժողովրդի սովորութիւններին հակառակելով, թշնամական յարաբերութեան մէջ մտնել նրա հետ:

Սակայն ժամանակի ընթացքում, հոգեւորականութեան մէջ ևս պոսիւթի ժողովների ընկերութիւններ կազմակերպել, որոնցից ամենաշնչաւորը հանդիսանում է «Վաթիկանական կատարեալ ժողովների ընկերութիւն» հիմնուած Բալթիմորում, 1872 թ.:

Գալով քաղաքական կուսակցութիւններին, մինչև այժմ էլ դեռ որոշ դիրք չէին բռնել գինեմոութեան դէմ եղած կռուի վերաբերմամբ, թէ է մասնաւոր դէպքերում նրանք հարկադրուել են այս ամառ այն որոշումն անել, սակայն և միշտ խոստ են տուել Միացեալ-Նահանգների ամբողջ առաքածութեան վրայ այդ մասին որեւիցէ գործունէութեան որոշ եղանակ ցոյց տալուց:

(Կըշաւորականութիւն):

Մ. Ա.

ԹՂԹԱՎՅՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ԱՆՔՍՏԻՆՈՒՄ, 5 մարտի:

Նոր-Գարնամ կարգադրելը, որ Թիֆլիսում տեղական հայ հոգեւորական գաւի համար շուտով հիմնուելու է գրագրաբան-ընթերցարան: Թէ որքան նպատակաւորաբար են այդպիսի օգտաւէտ հաստատութիւններն մեր եկեղեցականների համար, որոնք, իրենց ազատ ժամերին կօգտուեն պիտանի ընթերցանութեամբ, այդ աւելորդ է կրկնել: Այդ մասին միջամիտ խօսակ է «Նոր-Գարն» իւր ձայնը բարեբաղնիքով և հրաւիր կարգադրով առաջնորդներին: Ուրախանում ենք որ մի ուրիշ տեղում, գաւառական քաղաքում, որտեղ աւելի կեանքը անշարժութեան մէջ է, հասարակական գրաստաններից գուրկ, փակուած է կամ մօտ է փակուելու հոգեւորականների գրագրաբան-ըն-

թերցարան: Խօսքս Ալեքսանդրապոլի մասին է: Դեռ 1894 թուականի վերջերին, երբ դեռ ոչ մի թեմում խօսք չէր կար հոգեւորականների գրագրաբանների մասին, սակայն այն ժամանակուայ յաջորդը աշխատեց մեր քաղաքում գուրկ բերելու մի այդպիսի դեղեցիկ հաստատութիւն աշքի առաջ ունենալով բազմաձայն վիճակիւ երկհարկուրի շափ քահանաների ու քահանայացուների զարգացման գործը: Կազմուեց կանոնադրութիւն և մի խնդրագրի հետ ուղարկուեց ս. Էջմիածին թոյլտուութիւն ստանալու համար: Վհհ. Հայրապետը մի կոնգակով օրհնեց այդ գործի սկզբնաւորութիւնը բարձրագոյն թոյլտուութիւն տալով «Բաւնալ գրագրաբան-ընթերցարան կըբաւնանայ ի միտման անհիկի զարգաց Ալեքսանդրապոլում»: Դարեցներում աւելորդ յարմար տեղ չէր. անցեալ 1895 թ. սկզբից մատենադարան-ընթերցարանը բացուեց ս. Աստուածածին աւագ եկեղեցու գոթութեմ գոտուող վաղապատկան շինութեան մէջ: Գործն սկսուեց եռանդով: Կանոնադրութեան համաձայն տեղական քահանաներից ընտրուեց վարչութիւն, գանձապահ և այլն: Զբօնաբերական ուղարկուեց տեղական հոգեւորականութիւնից վիճակիւ գործակալներին գրագրաբանի բացումը քահանաներին խմաց տալու համար: Ամեն ինչ պատրաստ էր: Նիւթական կողմից շատ ապահով էր գրագրաբանը. Վհհ. Հայրապետի հրամանով, մի առանձին կոնգակով, տեղումս դառնող Եօթն-Վեց րդ ս. Աստուածածին հոգեւորականութիւնը արդիւնքի մի տասներորդ մասը յատկացուեց գրագրաբանին, որ քիչ չէր, տարեկան միջին թուով մօտ 300—400 ռ.: Մի 200 ռ. էլ անգամավճարներից կըլինէր (քաղաքի քահանաները տարեկան վճարում էին 2, դիւղականները 1 ռ.): Հոգեւորականների գրագրաբանին յարմարուող սեպհական գրքեր էլ կան իւրեք հարիւրի չափ, մնացած 70-ական թուականներից ս. Գարգեանի յաջորդութեան օրերից: Գարգեանի հրատարակութիւններից ստացւում էր տասը տեսակ, հայերէն և ռուսերէն: Գաղաքի քահանաներից թէ է աւելորդ, համարա կէտը գալիս էր միշտ, տեղում լրագրների կարգադրու և գրքեր առն տանելու: Գիւղերից էլ տանում էին լրագրներ և գրքեր: Մի խօսքով, թէ է ոչ բոլորովին, բայց պէտք է տակ, որ իւր նպատակին ծառայում էր. բացառութեամբ այն անկարգապահութեան ու անիշխանութեան, որ միշտ տիրել և տիրում է մեր հոգեւորականութեան մէջ:

Այն օրեր, երբ յիշալ մատենադարան-ընթերցարանի հիմնող Աշոտ հայր սուրբ թողեց Ալեքսանդրապոլը, այն օրերից էլ կարծես գրագրաբանի աստղը թեքուեց: Ձանազան խօնքոսների հանդիպելով, հաղիւս քաղաքի քահանաները չեն ուզում այցելիլ լրագրներ չինելու համար, հետեւապէս չայցիկելով չեն էլ ուզում վճարել անգամավճար 2 բուրքին:

Ահա այս է մեր հոգեւորականների մատենադարանի ներկայ վիճակը, որ ցաւալի է Մի ժամանակի այդքան աշխատեցիկներ, սկսեցին, այժմ փակուած է անխնայամբ: Այժմ գրքերով, այն ևս պիտանի և լուրջ աշխատութիւններով աւելի հարեւատ է գրագրաբանը, քան նոր լուսնային, որովհետեւ դեռ նախկին վարչութեան որով գնուած են մօտ 200 բուրք: Երբեք գրքեր: Ուրիշ բան չունինք տակու: Գրեթէ այս թղթակցութիւնը ուղում ենք մեր ցանկ յայտնել գրագրաբանի անխախտ զբոսի հետ թեմային: Գրագրութիւնը շատերի ուշադրութիւնը հրաւիրելու համար, որքան անկեղծ են իրենց յայտնած կարծիքների մէջ, — այդ դժուար է սրտելու:

ուղում ենք մեր ցանկ յայտնել գրագրաբանի անխախտ զբոսի հետ թեմային: Գրագրութիւնը շատերի ուշադրութիւնը հրաւիրելու համար, որքան անկեղծ են իրենց յայտնած կարծիքների մէջ, — այդ դժուար է սրտելու:

Վ. Ս.

ԲԱՂԱՔԱԿԱՆ

ԱՆԳԼԻՍ.—Բաւական տարրեր են անգլիական լրագրների արտայայտած կարծիքները Սուղանի արշաւանքի մասին: Գրանցից ոմանք խօսում են ի նպաստ և ոմանք հակառակ, թէ որքան անկեղծ են իրենց յայտնած կարծիքների մէջ, — այդ դժուար է սրտելու:

«Daily Chronicle»-ը, ի միջի այլոց՝ մատնացոյց անելով իւր ընթերցողներին Սուղանի վերջին արշաւանքը, որ բաւական երկար շարունակուեց, առանց օգտի, մեծամեծ կորուստներ պատճառելով, աւելացնում է, որ անգլիական ժողովուրդը թոյլ չի տալ երկրորդ սուղանեան արշաւանքի ձեռնարկելու: Երազելը շարունակելով իւր նկատողութիւնները, հարցնում է, «թէ անգլիական կառավարութիւնը պարտականութիւններ չէ լուստանանել Խալիսայի վերաբերմամբ, որոնց զօրութեամբ պարտաւորում է նրա օգնել Աֆրիկայում, և կամ գուցէ դրանով կամենում է աւելի մօտեցնել եռապետական գաղտնիկութեան: Անգլիական ազգը չի ցանկանում ներկայումս Եւրոպայում գոյութիւն ունեցող գաղտնիկութիւններից որեւիցէ մէկի հետ վտանգաւոր յարաբերութիւնների մէջ մտնել: Նա կամենում է բարեկամական համաձայնութիւն կնքեցնել Ֆրանսիայի հետ, որ, անշուշտ, անհրաժեշտ կըզաւանայ, եթէ Անգլիան նրա դէմ կազմուած գաղտնիկութեան պաշտպան կանգնի: Ահաբանուած է ի նկատի ունենալ այն վտանգը, որ սպառնում է Անգլիային, եւրոպական ներկայ խմբակցութիւններից մէկի կամ միւսի կողմը բռնած պարագայում, առանց պարտաւորեալի գիտութեան: Ահա թէ ինչ վտանգներ է սպառնում Սուղանի արշաւանքը, եթէ միայն այդ մասին համաձայնութիւն է կայացուած Խալիսայի հետ»:

«St. James Gazette»-ը յայտնում է, թէ՛ քանի որ եղապետը միշտ երկիւղ է կրում Սուղանի կողմից, նա ոչ մի կերպով ապահովուած չէ. կարելի չէ ոչ զօրքի թիւը պակասեցնել, ոչ հարկերը թեթեւցնել և ոչ էլ անգլիական զօրքերը հեռացնել, որոնց վրայ իսկապէս ծանրանում է երկրի պաշտպանութեան գործը: Նախ քան անգլիական զօրքն Եգիպտոսից հանելը, հարկաւոր մի անգամ առ միշտ ջախջախել մահպի ոյծը, որով գոնէ Եգիպտոսի սահմանները ապահովուած կըլինին նրա տրտաւանքների դէմ:

«Daily News»-ն ասում է, որ Խարթումից ստացուած տեղեկութիւնների համաձայն, Արդուլան խալիֆը Սուղանում ոչ մի ազդեցութիւն չունի, և հետեւաբար ոչ միայն չի կարող վտանգ սպառնալ Սուղանիմը, Կասսալայի և Ղազիզայի վերաբերմամբ, այլ մինչև իսկ իւր զօրքը յետ է կանչել Կասսալայի չըջակալելից իւր անձը պահպանել տալու համար, ըստ որում ստատիկ վախիւնում է սպանուելուց:

ՍՊԱՆԻԱ.—Կուրա կղզու սպառաժնորթութիւնը հետզհետէ աւելի լուրջ կերպաւորանք է ստանում և սպանիական կառավարութեանը սոփոցում առաւել խիստ միջոցների զիմել, որը հակառակ իւր ֆինանսական աննախնայանքի կացութեան, անգաւառի կերպով որոշել է անդամաձու գտնել այդ սպառաժնորթութիւնը: Այս օրերս հրատարակուած տեղեկութիւնների համաձայն՝ սպառաժնորթութիւնը 50,000-ից անցնում է: Մարդ-

